

quas falsas esse ipse evidenter cognoscit, Morla num. 27. In Princeps debet juxta veritatem, de qua sibi constat, judicare. Menoch. d. quast. 8. num. 21. Dec. conf. 263. in fin. Ruin. lib. 6. num. 26. lib. 5. Brun. conf. 81. num. 1. Paris. conf. 118. num. 13. lib. 1. Nam cum assertioni Principis publica fides sit adhibenda etiam in Tertij præjudicium Tusc. lit. P. concl. 681. num. 1. D. Lar. alleg. 60. n. 2. 8. Ant. Gabr. lib. 1. commun. tit. de probat. concl. 2. num. 12. Mascard. concl. 139. num. 10. Farin. de testib. q. 63. cap. 3. num. 82. l. 5. tit. 1. par. 6. l. omnium 19 §. 1. C. de testament. Clement. 1. de prob. ubi plurimos allegat Barb. in collectan. num. 6. debet veritatem sibi parentem manifestare, & secundum illam, causam definire; propria enim autoritate suam sententiam justificat, quod inferioribus Judicibus datum non est; quare iuxta allegata, & probata, judicare coguntur, Menoch. q. 76. n. 2.

21 Idem, quod in Principe, admittit in Prælo Regulari, quoad causas subditorum, Pellizzari. sup. tom. 2. tract. 7. capit. 1. numer. 14. Licet Episcopi debeant ex actis judicare, Bald. in cap. 1. §. Sacramentum, in consuetud. velt. feud. Otoci. in d. §. veritas, num. 16. Jaso in l. 1. in fine, ff. de in lit. in. Gutier. d. cap. 19. num. 20. Pacian. in addit. d. cap. 67. n. 9. lit. A.

24 Arbitrator etiam potest negotium sibi commissum juxta veritatem sibi notam definire, Tusch. sup. lit. I. conclus. 338. num. 21. in fine; Bald. conf. 140. in fin. lib. 1. Sunt aliqui casus, in quibus permittitur Judicibus Principe inferioribus ex sua privata scientia iuxta veritatem judicare, & quos congerunt Morla à numero 28. Tusch. ubi proxime, & numero 19. cum seqq. Mascard. d. conclus. 450 à numero 4.

Ad Num. 8.

Consequenter dicendum est, privatam judicantis scientiam nihil interesse, ut accusator, aut actor non probante, reus definitivè, vel ab observatione judicii absolvatur, sed ita absolvendus erit, ut acta deposcant; Morla num. 26.

Verf. Ex quibus tandem.

Accusatore non probante in criminalibus, quid Judici faciendum, cum de re innocentia non docetur, maxime disputatur. Sunt qui existimant, causam indecisam relinquere oportere, accusato sub fideiussoribus dimisso, aut sine illis, si ipsos nequit habere; per textum in l. si qui adulterij 34. C. ad leg. Jul. de adulter. ita Salced. in l. 3. quast. fin. C. ad leg. Jul. Majest. Paris. de Puteo de syndicis, verbo, Viso de repet. tortur. col. fin. Hippolyt. de Marf. in l. repeti, num. 36. ff. de quastion. & in prax. crim. §. quoniam, num. 49. Paul. Gilland. de relaxat. incarcerator in rubr. de absolut. innocent. Albetic. in l. Divus Marcus, notab. 1. ff. de offic. Præs. Alij tenent reum definitivè absolvendum, aut quod si aliqua poena pro qualitate præsumptionum & indiciorum imponatur, Ant. Gom. var. lib. 3. cap. 13. num. 28. verf. Sed his non obstantibus, ubi late probat: Scæcia de judic. lib. 1. cap. 95. num. 1. Simancas de Catholic. in fin. cap. 63. num. 36. Paz in prax. tom. 1. par. 5. cap. 1. §. 12. num. 21. Alij sentiunt cum D. Covarr. hic, accusatum ab observatione judicii absolvi debere, Menoch. de præsumpt. lib. 1. pres. 93. à numero 2. Jul. Clar. in prax. crim. quast. 62. num. 2. verf. Forma autem, Pacian. d. cap. 67. num. 42. Farin. in prax. crim. tit. de Inquisit. quast. 4. num. 27. verf. Quid dicendum, ubi de praxi testatur; & quid si per torturam purgentur indicia? num. 6.

Ibi: In civilibus causis observandum sit, actore non probante, non minus controversitur, sed quod frequentius receptum est, quibusdam propositis casibus apparebit. Primus est, cum lite jam contestata iudex terminum probatorium assignat, intra quem si actor de jure suo non docuerit, reus definitivè venit absolvendus, Jaso in l. fin. num. 50. verf. Sed ego intelligo, ff. de feriis, Mascard. tom. 1. concl. 36. num. 58. verf. Decimo ampliatur, Pacian. d. cap. 67. n. 33. 34.

Secundus casus cum terminus ad probandum nullus est datus à jure, vel ab homine (aliquando enim statuto, tempus ad probandum, finiendamque licem præcibitur, Bald. in cap. fin. num. 11. verf. Et hoc verum de jurejur. Pacian. num. 35.) & erit reus ab observatione judicii absolvendus, Bart. in l. admonendi, num. 13. verf. Quæro primò, ff. de jurejur. Pacian. cum multis, numero 43.

Tertius, quando Arbitrator, aut Judex, ex partium consensu delegatus, tenetur intra certum diem causam terminare: nam si actor non probaverit, reus definitivè debet absolvi, terminus enim ille censetur etiam ad probationes assignatus, actorque se attingit ad docendum intra illum de jure, quod habet; quare opus non est, ut terminus specialiter assignetur, Felin. in cap. venerabilis, col. pen. verf. Datur & alia cautela, de judic. Castren. in l. properandum, §. & si quidem, num. 9. verf. Adde quod dicit, col. 4. C. de judic. Pacian. num. 50. cum seqq.

Quartus, cum lis contestata non fuit; & tunc reus solum à judicii observatione absolvitur, quoniam ad definitivam, lite non contestata, procedi non potest, nisi in casibus permittis, quorum meminit Glos. verb. regulariter, in capit. quoniam frequenter, §. ut lite non contest. ita Abbas in capit. fin. sane, num. 6. verf. Item oportet quod lis, col. 2. de jurejur. Pacian. num. 59. qui materiam istam egregiè, siveque pertractat.

Ibi: Ne quidquam refert, reum nolentem contestari.

Hæc l. 1. tit. de las contestaciones, lib. 3. ordinam. quæ 19 est l. 1. tit. 4. libr. 4. Recopilat. et si in Supremis Tribunalibus non practiceretur, ab inferioribus Judicibus est observanda, Matocq. sup. cap. 44. num. 6. Avendañ. resp. 1. num. 22. paz tom. 1. par. 1. tempor. 6. num. 44. 45. Gutier. practicas lib. 1. quast. 46. num. 2. Did. per. in d. l. 1. ordinam. Monterol. in sua practica, tract. 5. fol. 82. ad fin. Salazar. de usu, & consuet. verf. Proprevea fol. 13. Bolañ. in Curia, par. 1. §. 14. num. 10. Eri contrarium affirmet Olan. in concord. jur. lit. C. num. 101. Apud quos de praxi præfatæ constitutionis

Ad Num. 9.

Est opinio communis, quæ docet, sententiam, quæ ex actis nequit justificari, nullam esse; Mascard. varior. lib. 2. cap. 107. num. 1. Vant. de nullitat. ex defectu process. num. 14. Grat. disceptat. lib. 3. cap. 531. num. 61. 62. Farin. in civilib. antiq. decis. 66. num. 2. & in novis decis. 77. Ricci in praxi for. Ecclesiast. tit. de jur. Patronat. decis. 215. Cyriac. tom. 2. controvers. 380. num. 13. Hermosill. in l. 32. glos. 1. num. 291. tit. 5. par. 5. peregr. conf. 29. num. 9. vol. 4. Rota decis. 443. num. 8. 1. par. diversor. & decis. 704. num. 2. Quod adeo verum est, ut Partium consensu non possit sustineri, Hermosill. ibidem, nec in rem judicatam transitum faciat, pite. de is. 369. lib. 1. Seraphin. decis. 261. Bellamer. decis. 340. Hermosill. ubi sup. Sed sententia lata ex confessione Judici etiam ut tali facta, de qua in processu non apparet, ex actis justificari non potest. Igitur est nulla. Nec intererit, quod Judex exprimat in sententia, eam confessionem sibi fuisse factam, quoniam ejus dicto credendum non est, cap. cum à nobis 28. de testib. ubi Felin. num. 5. verf. Secunda conclusio, Jaso in l. 2. §. si absens, num. 10. verf. Ego teneo contrarium, col. fin. ff. si ex noxal. caus. agat. Pacian. d. libr. 1. cap. 48. num. 10. & diximus sup. num. 14. Emman. quast. regul. tom. 2. quast. 13. art. 2. à princ. & verf. Corroboratur.

Quibus non refragatur Butr. in capit. quoniam contra, col. pen. de probat. quem sequuntur Felin. ibi, num. 28. verf. Quintus casus est, col. 14. & alij communiter, docent, valere sententiam, qua Judex pronunciat: Absolutio Caium, quia mutuum probatum non est. Quamvis ex actis constet, actorem plene mutuum probavisse. Hoc enim ideo verum est, quia ab animo, & arbitrio pendet Judicis, quanta fides sit testibus adhibenda; l. 3. §. 1. ff. de testib.

resist. qui tamen quoad verba intentionem actoris concludenter probaverint, ipse nihilominus Judex potuit rectè ex trepidatione, aspectu, aliive circumstantiis, eorum depositionibus non credere, Bart. in l. Lucius in fin. ff. de iis, quast. notor. infam. Bald. in l. cum magistratus, C. quand. provoc. non est neces. G. annuat. plures laudans decis. 34. num. 46. 47. Menoch. de arbitrar. libr. 2. cas. 90. num. 5. Quæ incredulitas, cum lateat, ac resideat in animo indicantis, ex actis percipi impossibile est, itò necessario in his ipsi fides adhibetur, Menoch. sup. lib. 1. quast. 76. num. 12. Jaf. in §. sed ista, et 2. num. 54. Inst. de action. Quod aliter se habet in confessione Judici facta, quæ cum actus Paris externus sit, debet ad actum redigi, ut sic sententiam constet esse justam.

32 Ex quibus redditur difficilis D. Covarr. assertio, quæ tamen vera erit, si Judici concessum sit, ut sine scriptis in causa procedat, nam tunc sententia, in qua mentio fiat de confessione facta Judici ut tali, sustinebitur; quoniam ejus dicto credendum est, Bart. in amb. nisi brevior. res, in fin. C. de sentent. ex parte recitand. Pacian. d. lib. 1. cap. 28. num. 78. Jaso in l. admonendi, in 2. lectur. num. 168. verf. Facit ad prædictorum confirmationem, ff. de jurejur. Ant. Gabr. commun. lib. 1. concl. 1. de testib. num. 36. verf. Decimo sexto limita, Crot. de testib. par. 6. num. 218. verf. Octavo, & ultimo fallit. Sed si sit, de cujus confessione Judex testatus est, eam negaverit appellans, sententia revocabitur, nisi testibus probetur confessio; licet enim permittum sit in causa sine scriptis procedere, non ideo Judex non tenebitur testes adhibere in eis, quæ substantialia judicii sunt, ut confessio, alioqui de justitia sententiæ constare non poterit: & ita intelligendum sunt præfati D. D. assertores, hujus Judicis assertioni standum esse, & D. Covarr. qui Doctrinam istam generaliter tradit, Pacian. sup. 2.

Ibi: Unde ipse infero intellectum.

34 Inhibito instrumenti quomodocumque facta Judici minime probat, sed necesse est, ut realiter producatur in actis; Abb. in cap. imputari, 2. notab. de sile. instrument. Bart. in extravaganti, Ad reprimendum, verbo, de plano, num. 3. Parej. cum plurimis, de instrument. edit. tom. 2. tit. 7. resolut. 6. num. 6. Maranta in prax. par. 6. actus 8. num. 35. Vantius de nullit. ex defectu citation. num. 55. Gratian. sup. cap. 121. num. 33. & cap. 725. num. 29. Posti. de manum. observat. 69. num. 22. & observat. 57. a num. 1. nam, ut instrumentum probet, necesse est, ut vel ipsum, vel tenor ejus de verbo ad verbum in processu relinquatur, quæ realis productio nuncupatur: Pareja num. 2. Oliver. Beltram. in Addit. ad Alexand. Ludovis. decis. 59. num. 11. Alioqui verbalis est productio, quæ ad probationem nihil profest, Pareja num. 5. 6. Unde sententia lata ex instrumento Judici, ut tali, noto, de quo in actis non apparet, ut diximus, erit omnino nulla: Parej. num. 7. Bart. sup. d. tit. 3. Ibi: Quia per hoc solum quod exhiberetur coram Judice non fieret probatio. Ex his difficile defendi potest D. Covarr. contraria resolutio.

Verf. Septimo sunt, qui in hac assenti.

37 Judex lege charitatis sola obligatur ad liberandum convictum de crimine, quem ipse insontem privatim scit: Sanch. d. dub. 16. num. 13. ubi alij, et si contrarium aliis placeat: videatur Diana d. resolut. 22. Unde tenebitur ea adhibere mediâ, quæ sibi valde noxia non sint; non tamen cedere Magistratui, neque bonorum jacturam pati, quia lex charitatis cum tanto detrimento non obligat, Sanch. numer. 14. Logo d. disp. 37. num. 41. 49. Nec cum quis patitur ex malitia alterius, compellitur aliquid cum magno incommodo illi subvenire, Sanch. ibidem, Gutier. d. quast. 29. num. 12. verf. Hoc tamen remedium, Cordub. d. libr. 1. quastion. quast. 37. Verf. Secundo corollarie sequitur, Jul. Clar. in prax. crim. §. fin. quast. 66. Sor. d. lib. 5. quast. 4. art. 2. Iud vero mediâ remittendi causam ad Superiorem indecisam, & apud ipsum de innocentia dammandi deponere, tunc ne-

cessario debet adhiberi, quanto verosimilis subit spes, ut per hoc innocens absolvatur, non alius; Sanch. num. 13. apud quem Cordub. verf. Ex hac opinione, Sanch. Sylvest. Alenf. Tabiena, Cajet. Viguier, & quos refert Panormitan. in cap. pastoralis, de offic. & potest. judic. delegat. Angles in florib. Theolog. quast. de restitut. in just. in judicio Commissa in conclus. qua incipit: Judex damnans, pag. 243.

Similiter, si Judex crediderit, innocenti profuturam, debet pronunciate, sibi de causa non liquere, non mentiendo; nam pro vita proximi mentiri non licet, cap. ne quis, cum seqq. 2. quast. 2. Sed utendo abstractione, ut docet Glos. in d. cap. ne quis. Et quidem verum est, de causa, ut oportet, judici non liquere, cum ex falsitate probationum innocens reus convincatur.

Ad Num. 10.

Executor non potest exequi sententiam notoriè injustam, aut errorem intolerabilem continentem, Sanch. d. cap. 1. dub. 18. num. 1. Cordub. supra, verf. Tertio corollarie D. Thom. 2. 2. quast. 64. art. 6. ad 3. Gutier. num. 15. Menoch. de arbitrar. lib. 1. quast. 38. num. 21. Azeved. in l. 15. num. 6. tit. 1. lib. 4. Recopilat. Gratian. Falcon. reg. 422. num. 8. Navarr. in cap. cum contingat, rem. med. 1. num. 7. de rescript. Salzed. ad Bernard. Diaz in prax. cap. 154. num. 12. verf. Verum. Alioqui quamvis sententia iniqua sit, ipseque executori constet, eam exequi tenetur, Navarr. ubi proxime, Affid. decis. 220. Cevall. tom. 3. de cognit. per viam vel glos. 6. num. 137. Gutier. sup. Maranta de ordin. judicior. par. 4. disp. 1. à n. 4 Giga de crimin. l. se Majest. tit. qualiter in crimin. l. se Majest. proced. quast. 16. num. 13. Belluga in specul. Princip. rubr. 11. §. tractandum. num. 4. Jacob. de Grassis in aureis decis. par. 1. lib. 2. cap. 10. n. 24. Panormit. in d. cap. Pastoralis, §. quia vero, m. 2. de offic. judic. deleg. Sed si commode potest, le abstinerere debet, Gutier. ibid. Sanch. n. 4. & 5. qui alios refert asserens, idem esse, cum sententia est juxta acta iniqua non notoriè, ac si justa foret secundum allegata, & probata, contra eum tamen lata, qui innocens est, quod ipsi executori patet, nam utroque casu turè exequitur; si commode se excusare non valeat.

Verf. Sed & si Judex ordinarius.

Judex etiam ab eo, qui tulit sententiam, ut eam executioni mander, requisitus, tanquam executor, non obstante injustitia non notoria, parere debet, cum scilicet requisitus de causa illa propter incapacitatem cognoscere non potest: velut si Ecclesiasticus auxilium brachii secularis imploret in causis merè Ecclesiasticis; nam laicus judex ad illud impertinendum compellitur; nec opus est, ut sibi de justitia sententiæ constet: Gail. observat. lib. 1. observat. 115. num. 4. Francisc. Molin. de brachio secular. cap. 11. num. 25. Paz tom. 2. in prælod. 2. num. 7. verf. Quando judex Ecclesiasticus, Cancr. variar. part. 2. cap. 15. num. 1. Carleval. omnino videndus pluribus laudatis, de judic. tom. 1. disp. 2. num. 772. Imò et si sciat injuste judicatum, obtemperare constringitur; ut præter laudatos nuper, Parlador. rer. quotidianar. lib. 12. cap. fin. parte 2. §. 2. num. 7. Guid. Pap. decis. 574. Navarr. in d. cap. cum contingat, de rescriptis, Petr. Barbof. in l. Prator 75. num. 16. ff. de judic. nisi se possit excusare, d. §. quia vero, Sanch. & Gut. ubi proxime.

Quod si Ecclesiasticus in causâ mixti fori contra laicos illud auxilium postulaverit; cum Judex de illis cognoscere possit, nisi de justitia sententiæ sibi constet, exequi non tenebitur; atque ita ab iniqui decreti executione se abstinere, Azeved. sup. à numero 9. Cancr. par. 3. capit. 19. num. 3. cum seqq. Bobadill. in politic. lib. 2. cap. 17. num. 175. Carleval. cum aliis, n. 775. Idem juris est cum decreti sui, vel sententiæ executionem Judex laicus alteri iridem laico Judici literis hortatoris committit, hic enim examinare debet, an justè sit sententia ex relatione actorum ad se missa, quam si iniquam

niquam cognoverit, non exequetur, Carleval num. 777. Farin. in prax. q. 7. num. 34. 35. Avendañ. de exequend. mand. l. 2. cap. 7. num. 6. Gamma decis. 363. à num. 3. Theaur. dec. 90. num. 7. Et ita in Hispania praticari, testatur Carleval. num. 778. qui latissime hac de re loquitur. At cum Judex requisitus solum ex privata scientia aliunde quam ex actis compertum habet, innocentem fuisse damnatum, aut aliàs secundum veritatem, esse iniquam sententiam, eam exequi poterit; Morla in emp. jur. d. tit. 2. quest. 1. num. 37. nisi commode se excusare valeat; ut ex Sanch. & Gutier. nuper dicebamus. Posset tamen dici, non teneri ad se excusandum, nisi per hoc innocens veniat liberandus, nam eadem est ratio de judicante, ac de exequente, Lugo tom. 2. d. disp. 37. num. 48.

AD CAPUT II.

An & dolo & cavillationibus in judicio uti liceat.

SUMMARIUM.

- 1 Advocatis licet uti in judicio cavillationibus contra cavillantes, vel notorie contra justitiam litigantes.
2 Pro tuenda vita propria, vel proximi, non est licitum mentiri.
3 Mentiri in judicio, quale peccatum sit.
4 Reus non legitime a Judice interrogatus fateri non tenetur veritatem.
5 Idem est, si sibi non liqueat, num juridice interrogetur.
6 Etiam legitime interrogatus in foro conscientia non obligatur ad fatendum crimen a se commissum.
7 Mentiri, cum intrinsecè malum sit, nunquam licitum esse potest.
8 Mori prius oportet, quam malo consentire.
9 Judex quando secundum juris ordinem interrogare censetur.
10 Reus est certiorandus de indicis, vel probationibus, que sunt adversus ipsum, antequam de crimine interrogetur.
11 Religiosus similiter potest a Pralato interrogatus de delicto celare veritatem.
12 Excipiens fateri non videtur.
13 An liceat in judicio contrariis exceptionibus uti?
14 Nullam penam patitur, qui in judicio mentitur, nisi sit specialiter a jure servata.
15 Fabricans falsa instrumenta, vel eis scienter utens, quomodo puniatur.
16 Falsum committit, qui interrogatus tacet veritatem, ac si mendacium diceret.
17 Juridice interrogatus, ac acceperit mutuo centum? quam jam secreto solvit, potest, media abstractione, negare positionem.
18 Occidens hominem in sui defensionem, licet negat in judicio homicidium cum abstractione.
19 Promittens ducere Bertam in uxorem, si superveniat justa causa non implendi, quam probare non valet, tuta conscientia negat promissionem.
20 Quoties juste expedit celare veritatem ad tuendum honorem, vitam, vel bona, potest quis in judicio, vel extra, per abstractionem interrogantem illudere etiam cum juramento.
21 Debitor in quinquaginta, interrogatus in judicio, an centum debeat? nequit simpliciter negare positionem.
22 Contrarium verius.
23 An teneatur ad litis expensas, & constituatur in mora respectu ejus, quod debet?
24 Fur semper est in mora.
25 Inficians in judicio totum, cum partem debeat, peccat contra justitiam, nisi restituendū animum habeat,

- quod debet.
26 Non est perjurus qui negata absolute positionem, cum plus, quam debet, a se petitur.
27 Fallit, si respondeat, se nihil debere.
28 Vel si rogetur, an debeat centum, aut minorem quantitatem, nam si absolute neget, perjurus erit.
29 De intellectu cap. 1. de arbitr. in 6. & l. dicem proferre, §. si plures, ff. eod. qui agunt.
30 Arbitria adinstar judiciorum inventa.
31 Jura ut lites extinguantur, maxime student.
32 Lites finire, publice interest.
33 Intelligentur l. si ita stipulatus 120. ff. de verbor. obligat.
34 Non est vera conditio, nisi que in futurum conferat dispositionem.
35 Dicit, §. si plures, locum non habet in astimatoribus constitutis ad taxandum rei valorem.
36 Idem in testibus dicendum est.
37 Quod in arbitratoribus etiam verum est.
38 Arbitratores ut negotiorum gestores habentur.
39 Intra quam quantitatem valeat sententia judicum superiorum, licet tria vota conformia non sint.
40 L. inter pares, ff. de re judicat. explicatur.
41 Deciso d. §. si plures, obtinet, eisi qui in majori summa condemnant, expriment, se non consentire ei, qui in minori damnavit.
42 Expressio ejus, quod tacite inest, nihil operatur.
43 Qui promisit jurejurando redire ad carcerem, ubi injustam mortem timet, stare promissis, aut relaxationem juramento imperare debet.
44 Homo licite objustam causam vitam propriam periculo exponit.
45 Furans se facturum rem illicitam, graviter peccat.
46 Similiter, & qui sine intentione implendi tum juramento promittit.
47 Limitatur conclusio tradita supra num. 34.
48 Qui doceant contra præstatam conclusionem, non teneri, qui juravit, reverti.
49 Promittens absque juramento in præmisso casu ad carcerem redire, non obligatur.
50 Licitum est, ad evitandum tormentorum cruciatum, falso sibi crimen imponere capitale, secluso mendacio, vel perjurio.
51 Limitatur in Religioso gravi, ex cuius falsa confessione dedecus in totum Ordinem redundaret.
52 Convictus de hæresi, quam minime commisit, potest crimen fateri absque perjurio, aut mendacio, ut mortem evitet.
53 Famam propriam an quis valeat prodigere?
54 Mors omnium terribilium ultimum.
55 Vita regulariter famā estimabilior.
56 Differentia inter actiones tendentes ad mortem directè, vel indirectè.
57 Judex non potest reum condemnare, ut ipse se occidat.
58 Excepta revelatione divina, nemo potest actum in mortem propriam directè tendentem exercere.
59 Sampson divina revelatione se interemit.
60 Ignorantia invincibilis potest à peccato excusare se ipsum occidentem.
61 Hæresis Circulatorum circa occisionem sui ipsius.
62 Intelligentur cap non est nostrum, 23. quest. 5.
63 Cuilibet, cui specialiter prohibitum non est, licet cibos ministrare justè damnato, ut fame pereat, sed non tenetur.
64 Virum justè damnatus, ut fame pereat, possit respuere cibos sibi oblatos contra judicis voluntatem?
65 Vitam propriam an liceat abbreviare? remissivè.
66 Damnatus etiam injustè non peccat eundo ad locum supplicij; scalam ascendendo, & similia faciendò.
67 Justè damnatus ad mortem, potest data opportunitate fugiendi, in vinculis persistere, ut moriatur.

- 68 Secus in damnato injustè, nisi ob aliquem finem justum evadere nolit.
69 An liceat militi belli se exponere periculo, in quo se periturum certè cognoscit? remissivè.
70 Justè captus, vel ad mortem damnatus, promittens cum juramento, aut sine illo ad carcerem redire; tenetur servare promissa.
71 Carceratus justè, vel injustè, fugere licitè potest.
72 Fallit in Religioso per suum Pralarum justè capto, qui fugere nequit, nisi carcer acerbis nimis sit, ut timeat pomam, corporalem.
73 Servi etiam bello capti licitè fugiunt, ut ad suos revertantur.
74 Fugiens è carcere non peccat, licet, ex eo custos detrimentum patiat, quod nec tenetur resarcire: Limitatur ibidem.
75 Fugiens a carcere, cujus ostium invenit apertum, non habetur pro confesso.
76 Fractor carceris quomodo puniatur.
77 Fugiens è carcere non puniatur, si illico revertatur, modo non effugerit. Idem est cum notorie detinetur injustè.
78 In foro conscientia regulariter cum fugere licet, licitum est etiam carcerem frangere.
79 Damnatus ad mortem, vel aliam penam, potest frangens carcerem fugere.
80 Innocens justè damnatus secundum allegata, & probata, occidere non potest justitia ministros, ut a morte liberetur, licet aliis modis possit se defendere. Et quid si etiam ex actis injustè damnetur.
81 Ob bonum commune vitam amittere quis tenetur.
82 Notorie detentus injustè in vinculis publicis, nec puniatur, nec pro confesso habetur, eisi effractus carceribus fugiat.
83 Quando liceat, notorie detentum injustè in carcere eripere, etiam cum carceris fractione.
84 Innocens justè in carcere detentus propter indicia, quomodo puniatur, si fugerit.
85 Justè damnatus fugiens, tunc potest secum portare custodem impediendum fugam; & solum venialiter peccat, si ministros justitia a se excusat, & in terram prosternat, ut evadat.
86 Frangens carcerem, & compedes ad fugam, tenetur damnari parietis rupti, & vinculorum resarcire.
87 Leges punientes carcerum effractores solum obligant in foro exteriori.
88 Leges penales in conscientia non obligant.
89 Licet quis det operam rei licita, tenetur ad damnum quod directè fecit.
90 Cooperari ad fugam carcerato, quibus liceat.
91 Nulli permittitur frangere carcerem, ut alter evadat.
92 Limitatur in quibusdam personis.
93 Pater & filius una eademque persona existimantur.
94 Pater in filio magis, quam in se ipso patitur.
95 Quoties pater, & filius sunt pro eodem crimine torquendi, incipiendum est à filio.
96 Egregium paterna pietatis exemplum refertur.
97 Conjugum maxima dilectio.
98 Damnatus ut in vinculis sit, fugere non potest etiam sine fractione.
99 An liceat damnato, ut in carcere perpetuo sit, vel ad vitæ fines, fugere? remissivè.
100 Utrum possit imponi pena carceris perpetui? remissivè.
101 Pena carceris ad tempus frequenter jure Regio irrogatur.
102 In foro interiori licet vim inferre possessori pro re propria, quam dominus, aliter recuperare non potest.
103 Interpretatur l. si quis in tantam, cum similibus, C. unde vi.
104 Potest quis tuta conscientia rem propriam, aut in specie debitam clanculum capere, etsi agere judicialiter, & obtinere possit.
105 Qui nullo alio modo rem propriam estimatione non vii avocare potest ab iniquo possessore, ei justè vim

- inferri, etiam cum morte ipsius.
106 Debitori per creditorem, ut solvat, vis inferri non potest, nisi aliquid invasoris in specie detineat iniuste.
107 Judex potest, ac debet, uti prudenter simulatione.
108 An ex confessione rei facta spe promissa impunitatis sequi possit condemnatio? remissivè.
109 Recedens ab Ecclesia, in qua erat propter delictum, seductus suasionibus judicis promittentis impunitatem, num gaudeat immunitate? remissivè.

Ad Num. 1.

Quod liceat Advocato, citra mendacium, in judicio industria quadam, bonoque dolo uti, ad cavillationes adversarii effugiendas, victoriamque in lite justa reportandam, cum D. Covar. in presenti, affirmant Sanch. d. lib. 6. cap. 7. dub. 8. Sylvest. in summ. verbo, Advocatus, quest. 12. Gutier. pract. lib. 1. quest. 60. num. 4. Parlad. rer. quotidian. lib. 1. cap. 2. num. 16. 17. Rebuf. in l. 1. notabil. 9. C. de sent. qua pro eo quod interest, Gratian. Falcon. regul. 312. num. 5. Tiraquel. de utroq. tract. in præfat. num. 70. Bobadill. tom. 2. lib. 3. cap. 14. num. 64. in fin. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 21. à num. 4. Armill. verbo, Advocatus, num. 19. Tabiena n. 13.

Ibi: Cum hoc etiam ad mortem evitandam nequaquam licitum sit.

Mentiri pro via hominis tuenda, nullo modo licet, Pacian. d. cap. 21. n. 3. Guttier. de delict. quest. 9. à n. 15. Barb. in collect. ad d. cap. ne quis. n. 1. 2. 2. quest. 2. Lug. in princ. moral. p. 1. cap. 1. quest. 4. n. 20. Sanch. de matrim. lib. 4. disp. 2. n. 2. Diana par. 3. tract. 5. resol. 4. Alphonsi. de Castro lib. 10. ad versus hæreses, verbo mendacium, Sor. de ration. regend. memb. 3. quest. 3. concl. 1. Burg. de Paz in proam. l. Tauri, n. 271. in princ. Corduba in quest. Theologic lib. 1. quest. 29. Quod verum est etiam pro vita conservanda ipsius mentientis.

Ibi: Peccat igitur Advocatus.

Sed quale peccatum fiat mentiendo in judicio? dubium est; sunt qui cum Cajetano sentiunt, semper esse mortale; Fr. Emman. in summ. tom. 1. cap. 2. num. 5. Mexia in tract. de taxa panis, concl. 3. num. 13. Sayr. in clau. Reg. lib. 12. cap. 2. num. 16. 19. Azor. in sist. moral. p. 1. lib. 5. cap. 28. quest. 2. Contrarium ut probabilius docent cum D. Covar. supr. cap. 1. num. 2. Dian. par. 5. tract. 5. resol. 27. Sanch. conf. moral. lib. 6. cap. 3. dub. 33. num. 4. Reginald. t. 2. lib. 2. cap. 24. sect. 4. num. 44. Navarr. in c. inter verba, corollar. 64. num. 735. 736. 11. quest. 3. Medin. in summ. lib. 1. cap. 14. §. 35. & alii apud Sanch. qui materiam parvitatem admittentes affirmant, solum peccare venialiter, qui in re levi apud Judicem mentitur, juramento secluso. Idem est dicendum, cum mendacium intervenit in re gravi ad superandum illum, qui notorie injustam causam fovet, Imola in cap. 1. num. 3. de nut. petition. Alex. in l. qui totam, col. 1. ff. ad Trebellian. Menoch. conf. 230. num. 69. Arcin. in l. decem, col. fin. vel. Posset tamen dici, ff. de verbor. obligat. Pacian. d. cap. 21. num. 5. qui duo concurrere debere ait, ut Advocatis cavillationibus uti liceat, tum quod justè patrocinentur causas, tum quod adversarius prius cepit cavillari; quod verum erit, quando jus litigantium dubium fuerit; at si Pars contraria aperte litiget iniquè, eo ipso dolosè agit l. 2. §. circa, ff. de dol. except. quare adversus eum arte, ac simulatione agi permittitur, modo mendacium, & perjurium absint.

Ad Num. 2.

Reus non legitime à Judice interrogatus, fateri non tenetur veritatem, sed licite potest per abstractionem decipere non juridice interrogantem, velut si, cum Titium occiderit, interrogetur an ipsum necaverit? tuta conscientia potest respondere etiam cum juramento, se non occidisse, intelligens intra se, hodie, vel tali genere armorum, quo usus non fuit in occisione, ad que